

Nieuws Special

Postzegelver. PhilaHanze Doesburg
(nr. 005) 06.2024 monotype.01@hotmail.com

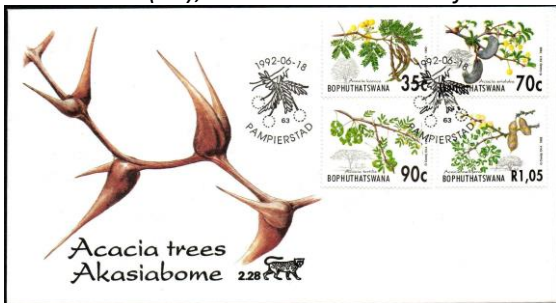
Vleesetende planten

Inleiding

De natuur staat nagenoeg voor niets. Als ze maar lang genoeg de tijd krijgt ontstaan er de meest ingenieuze nieuwe soorten of aanpassingen (evolutie). Neem nu de bladeren van planten. Die hebben in een aantal gevallen een functionele metamorfose ondergaan, zoals bijv. kroon- / kelkbladen en meeldraden, (01);

zaadlobben (02), schut- en steunblaadjes en

doornen (03), zijn ontstaan: allemaal voorbeelden van 'doorontwikkelde' bladeren. Een wel heel bijzondere aanpassing is het vermogen met het blad insecten en andere (meestal) kleine dieren te vangen en te consumeren. Want dat kunnen vleesetende planten. En zij hebben niet één soort valstrik ontwikkeld, maar meerdere. In dit artikel, passeert een aantal soorten en hun 'werkwijze' de revue.

Algemeen

Bijna alle vleesetende planten groeien gewoonlijk in zure mosachtige en venige bodem. Een dergelijke voedingsbodem heeft – vanuit de plant gezien – een tekort aan voedingsstoffen, vooral stikstof. Om dit tekort op te lossen is de vaardigheid ontstaan insecten te lokken, te vangen en de stikstofrijke voedingsstoffen te verteren. Slachtoffers worden

geheel gereduceerd tot voedingsstof die de plant kan opnemen, m.u.v. skeletdelen (04) en vleugels. De vallen waar de vleesetende planten gebruik van maken kunnen in twee groepen worden verdeeld: de passieve vallen die geen gebruikmaken van een beweging en de actieve vallen die dat wel doen.

Vangbekerval

De passieve vangbekerval (05) hanteert het eenvoudigste grondprincipe binnen de carnivore planten. De insecten, een belangrijke doelgroep, worden door middel van nectar gelokt.

De rand van de beker is glad en heeft kleine gleufjes. Het insect dat op bezoek komt verliest daardoor steun onder de poten en glijdt de beker in. Net onder de rand zitten naar beneden gerichte haartjes zodat het insect niet meer naar boven kan ontsnappen. In de beker bevindt zich een zure vloeistof met enzymen en bacteriën die voor de vertering zorgen. Een voorbeeld zijn de zonnebekerplanten (*Heliamphora*) die gezien hun bouw tot de primitiefste van alle bekerplanten kan worden gerekend. De *H. nutans* (06) is als eerste soort van dit geslacht in 1839 ontdekt en kreeg zijn naam naar de Griekse woorden helos (= helos) (= moeras) en amphora (= beker), later verward met helios, de zon, wat tot de naam zonnebekerplant leidde. De plant heeft geen dekseltje.

De trompetbekerplanten (*Sarracenia*) hebben dat wel. Gewoonlijk wordt het dekseltje aangeduid met 'kap' (07). De functie van een kap is vooral te voorkomen dat er teveel regenwater in de beker valt en de vloeistof door verdunning minder actief wordt. Daarnaast speelt de kap een rol bij het lokken van de insecten (scheidt nectar af). In het algemeen wordt verondersteld dat de kap zich over de prooi sluit. Dat is echter niet het geval en ook on-

logisch: het zou de vangcapaciteit immers erg beperken. Vaak heeft de plant bladeren met veel kleurschakeringen en prachtige op orchideeën gelijkende bloemen, zoals de *S. moorei* (08). De val, een typisch rechtopstaande beker, heeft de vorm van een trompet, zoals bij *S. flava*. (09), een soort die overigens heel geschikt is als kamerplant. De trompetbekerplanten zijn inheems in de USA en Canada, waarvan de *S. purpurea* (10) het zelfs in koude gebieden tot -

20° C uithoudt.

De cobralelie (*Darlingtonia*) is verwant aan de *Sarracenia*, maar de beker

heeft een meer ingewikkelde bouw. De *D. californica* (11) lijkt met zijn opgeblazen kap sprekend op een geelgroene cobra die elk moment kan toeslaan. De plant kan tot 90 cm. hoog worden. Hij komt voor in de bergen met name langs beekjes.

Nepenthes

De wellicht meest bekende bekerplant is de *Nepenthes* (12). Deze bijzondere plant heeft mooie bekers die aan lange stengels naar beneden hangen en vaak voor bloemen worden aangezien. Ze komen als klimplant of struik vooral voor in tropische gebieden, met name in Z.O. Azië waar ze met ranken meer dan 15 meter hoog

kunnen klimmen. *Nepenthes* is ook een geliefde kamerplant. De afbraak van insecten is bij bijv. *N. lowii* (13) efficiënt en snel. Een middelmatig grote vlieg kan in twee dagen volkomen worden verteerd; een klein vliegje in een paar uur. Soms worden er ook grotere dieren in de beker aangetroffen, zoals kakkerlakken en duizendpoten, maar ook schorpioenen en kleine zoogdieren en reptielen. *N. mirabilis* (14) bestrijkt het grootste gebied van al zijn soortgenoten van Zuid China tot Australië en van de Filipijnen tot Madagaskar. De *N. ampullaria* (15) heeft bekers die soms breder

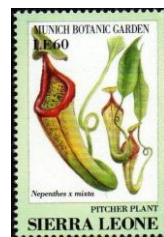

zijn dan hoog. De *N. rahja* is inheems in Borneo en vormt de grootste bekers van het geslacht

(tot wel 35 c. lang). De naam *Nepenthes* is afgeleid van het Oudgriekse ne-penthos, wat geen-verdriet betekent. Linnaeus (16), die de plant van een naam voorzag, motiveerde zijn besluit daartoe door te stellen dat een ieder die na

een lange zware reis de wonderbaarlijke plant vindt in zijn verrukking al zijn geleden ziekten en ongemakken zal vergeten. In Nederland werd de naam kannetjeskruid gebezigd. De soortnaam verwijst vaak naar het verspreidingsgebied of naar een kenmerk van de plant, bijv. *N. x mixta* (17), wat 'gemengd' (hybride) betekent.

Deel 2

In deel 2 zal aandacht worden besteed aan actieve vliegen-vangers, zoals zonnedauw, en aan klemvallen.

Jaap Weststeijn.